

HOÀNG GIA VÀ MINH TRỊ THIÊN HOÀNG

HOÀNG GIA

Có ba báu vật tương trưng cho ngôi báu gọi là Sanshu No Jingi (Tam Chủng Thân Khí, ba thứ quý báu nhất).

- 1- Chiếc gương bạc, vốn là vật hữu dụng của nam thần để dụ nữ thần ra khỏi hang động hầu chiêm ngưỡng dung nhan dưới ánh mặt trời, được lưu giữ ở đền Ise. Với người Nhật chiếc gương còn mang ý nghĩa phản ánh lịch sử, giữ vai trò khá quan trọng trong văn hóa Nhật Bản.
- 2- Cây kiếm được coi là linh thiêng, tượng trưng cho uy quyền, truyền thuyết cho là cắt từ đuôi rồng.
- 3- Viên ngọc cong như hạt điều, được coi là bảo vật.

Thiên Hoàng hiện nay là đời thứ 125, tên Minh Nhân (Akihito), sinh ngày 23/12/1933, lên ngôi năm 1989, hiệu là "Bình Thành" (Heisei), với ý nghĩa là thành đạt hòa bình. Ở Nhật Bản cũng như Thái Lan, Đài Loan hiện nay và Việt Nam khi xưa, vẫn dùng niên lịch tính theo niên hiệu vua đang tại vị, như năm 2006 tức "Heisei 18", năm 1945 tức "Showa 20 (Chiêu Hòa)", người không quen sẽ khó tính ra dương lịch, vì vậy đôi khi giấy tờ phải ghi thêm dương lịch bên cạnh.

Thiên Hoàng Akihito là nhà sinh hóa về cá, viết sách... Kết hôn năm 1959 với cô Mỹ Trí Tử (Michiko) sinh năm 1934, con một thương gia. Hoàng Hậu Mỹ Trí Tử thích văn học, âm nhạc, thủ công, quần vợt...

Họ có ba người con là Hoàng Thái Tử Đức Nhân (Naruhito) sinh ngày 23/2/1960 kết hôn với cô Nhã Tử (Masako, sinh năm 1963) năm 1993 (cho đến năm 2000, hai người vẫn chưa có con, vì vậy "mối lo" của Hoàng Gia hiện nay là mong con trai dòng trường nối dõi), Hoàng Tử Thu Tiểu Cung (Akishinomiya) sinh năm 1965 kết hôn với Kỳ Tử (Kiko) năm 1990, sinh được hai con gái và một con trai ngày 6/9/2006, và Công Chúa Kỳ Cung (Norinomiya) sinh năm 1969.

Ngày 30/12/2004, Sảnh Hoàng Cung loan báo Công Chúa ở tuổi 35, sẽ đi tới kết hôn với ông Kuroda Yoshiki, 39 tuổi, sau bao chờ đợi của Hoàng Gia và trông ngóng của dư luận. Công Chúa Kỳ Cung sẽ kết hôn với ông Kuroda Yoshiki (Hắc Điền Khánh Thụ), 39 tuổi, một thường dân, là công chức tại Tòa Đô Chính, bạn khá thân của Hoàng Tử Akishino, cũng là người làm mai cho vụ kết hôn này. Theo luật Hoàng Gia, khi kết hôn với người ngoài, cô bị xóa sổ khỏi Hoàng Gia. Cô được nhận số tiền hồi môn khoảng 150 triệu Yen (gần 1,5 triệu MK).

Ngày 19/3/2005, họ làm lễ đính hôn và đám cưới được cử hành vào ngày 15/11/2005. Khoảng 500 người thuộc Hoàng Gia và nhân viên đưa tiễn Công Chúa rời Hoàng Cung, lễ cưới theo Thần Đạo đơn giản chỉ có 40 người thuộc hai nhà tham dự.. Tiệc cưới được tổ chức tại khách sạn Teikoku (Đế Quốc) với sự tham dự của vợ chồng Thiên Hoàng Hesei (Bình Thành) và 120 người. Cô dâu xuất hiện trong chiếc áo Kimono mà mẹ cô tức Hoàng Hậu Michiko đã mặc 45 năm trước khi về làm vợ Hoàng Thái tử. Mọi người trong Hoàng Gia vốn không có họ, nhưng theo phong tục Nhật, khi kết hôn thì phụ nữ lấy theo họ chồng, nên nàng có họ là Kuroda và tên mới là Sayako (Thanh Tử). Trước đó, công chúa đã học lái xe và nhiều thứ để có thể ra sống tự túc.

Ngày 16/6/2000, Hoàng Thái Hậu Lương Tử (Nagako, sinh năm 1903, vợ vua Chiêu Hòa, mẹ của Thiên Hoàng hiện nay, đã qua đời hưởng thọ 97 tuổi Bà kết hôn với

vua Chiêu Hòa năm 1924, là Hoàng Hậu có tuổi thọ cao nhất trong lịch sử Hoàng Gia Nhật Bản.

Chi phí cho Hoàng Gia một năm là 6,7 tỷ Yen, trong số đó có 300 triệu Yen là ngân sách chi tiêu trong gia đình. Tiền này trích từ thuế do dân đóng.

CÔNG NƯƠNG NHÃ TỬ CÓ THAI...

Ngày 10/12/1999, giới truyền thông Nhật đồng loạt loan tin Công Nương Nhã Tử (Masako) là vợ Hoàng Thái Tử Đức Nhân (Naruhito) có triệu chứng có thai Nhưng theo cuộc khám nghiệm của ngự y thuộc Cung Nội Sảnh (Kunaicho) ngày 13/12 thì chưa tới thời kỳ xác định có bầu hay không.

Cả hai đã lớn tuổi và 7 năm qua, không những Hoàng Gia mà cả dân chúng chờ đợi tin vui, nhất là sinh Hoàng Nam để nối dõi. Vì chờ đợi quá lâu, nên có dư luận cho là có lẽ hai người phải dùng cách thụ tinh nhân tạo. Trước đây mấy tháng, những nơi Công Nương dự định viếng thăm đã có thiết kế đặc biệt để đi đứng được dễ dàng, nên dư luận đã đoán là Công Nương có thai.

Qua ngày 30/12, Công Nương được tái khám và các bác sĩ nhận thấy trái tim của thai nhi được bảy tuần không còn đập nữa, nên quyết định giải phẫu Tình trạng sức khỏe của Công Nương không có gì đáng lo ngại.

Công Nương Nhã Tử nguyên là con một viên chức ngoại giao cao cấp. Do đó, cô theo cha sinh sống thời gian dài ở hải ngoại. Thuở nhỏ học tiểu học ở Hoa Kỳ, là người duy nhất học ba đại học danh tiếng nhất thế giới là Oxford của Anh Quốc, Havard của Hoa Kỳ và Todai của Nhật Bản. Công Nương biết nhiều ngoại ngữ như Anh, Đức, Nga... là nhân viên Bộ Ngoại Giao, từng làm thông dịch viên cao cấp ở Bộ Ngoại Giao Nhật trước khi nhận lời kết hôn với Hoàng Thái Tử.

Ngày 15/5/2001, bác sĩ hoàng gia chính thức loan tin Công Nương Masako có thai ba tháng, và bình thường sẽ hạ sanh con đầu lòng vào tháng 12/2001. Các giới lên tiếng chúc mừng, và một nhóm bác sĩ được thành lập để lo cho việc hạ sinh của công nương.

Từ đầu năm 2005, Chính phủ cũng lập ủy ban chuyên môn để thực sự đi vào thảo luận việc thay đổi quy chế hoàng gia gọi là “Hoàng Thất Điền Phạm” (Koshitsu Tenpan), dự trù công nhận Nữ Thiên Hoàng và Thiên Hoàng được quyền thoái vị.... Thực ra, với 125 Thiên Hoàng truyền liên tục từ đầu tới nay thì trong số các Thiên Hoàng đầu tiên đã khoảng 10 người là phụ nữ.

CÔNG NƯƠNG MASAKO SINH CÔNG CHÚA

Hồi 2 giờ 43 chiều ngày 1/12/2001, Công Nương Masako đã hạ sinh con gái đầu lòng để nối dõi dòng trường hoàng gia Hoàng Thái Tử tỏ ra rất vui mừng và cho hay sẽ bàn thảo với Công Nương về việc nuôi nấng và dạy dỗ con.

Ngày 30/11, khi vừa hay tin Công Nương nhập viện, giới truyền thông và dư luận đã đặc biệt theo dõi. Hoàng Thái Tử có mặt bên cạnh Công Nương khi sinh và cả hai mẹ và con đều khỏe mạnh dưới sự trông coi của hơn mười bác sĩ hàng đầu của quốc gia về sản khoa, nhi khoa, gây mê... Cả hoàng gia, dư luận khắp nơi đều vui mừng.

Ngày 4 giờ 30 chiều, Thiên Hoàng Akihito hiệu Heisei (Bình Thành) và Hoàng Hậu Michiko đã làm nghi lễ đầu tiên sau khi Công Chúa ra đời, đó là lễ tặng kiểm hộ thân gọi là “shaken” (tý kiểm), được bọc bởi bao lụa, đựng trong hộp gỗ trắng và danh sách quần áo tại Hoàng Cung. Những món này được trao cho Trưởng Hậu Cận (Jijuchō, Thị Tàng Trưởng) để trao cho Cận Thân Cao Cấp Đông Cung (Togu Tafu, Đông Cung

Đại Phu), rồi ông này trao lại cho Hoàng Thái Tử. Danh sách quần áo được đặt dưới gối của Công Chúa

Ngày 2 và 3/12, Hoàng Cung, Đông Cung và các cơ sở của Hoàng Gia ở Kyoto mở cửa, có khoảng 100.000 người đến ghi lời chúc mừng, nhiều nơi dân chúng đã tự động tổ chức hội rước ăn mừng. Nhiều người đã đến tặng hoa trước nhà cha mẹ của Công Nương Masako.

Tên và hiệu của Công Chúa đã được ủy ban gồm những người văn hóa cao nhất chọn từ văn hiến cổ của Trung Quốc, Nhật Bản với sự đồng ý của vợ chồng Hoàng Thái Tử. Ngày 7/12, buổi sáng tại bệnh viện trong Cung Nội Sảnh, tổ chức lễ tắm nước nóng. Kế tiếp là lễ mệnh danh, chính thức đặt tên cho Công Chúa tại Đông Cung dựa theo sách Mạnh Tử. Tên của Công Chúa là "Aiko" (Ái Tử) với ý người yêu mọi người và người hằng được mọi người yêu, cùng hiệu là "Toshi No Miya" (Kính Cung) với ý người kính mọi người và người hằng được mọi người kính. Giám Đốc Cung Nội Sảnh đã đăng ký tên và hiệu ấy vào sổ hộ tịch của Hoàng Gia. Dự luận cho là tên rất hay và mong sớm thấy mặt Công Chúa.

Dấu ấn của Công Chúa là hoa toàn trắng mang tên "Goyoutsutsuji" còn gọi là "Shiroyashio" (Bạch Bát Nhập), dấu này được in trên các vật dụng của Công Chúa như bát, đĩa...

Giới truyền thông Nhật Bản đã đưa tin hàng đầu, nhưng ít nhiều gặp bối rối trong việc gọi Công Chúa, vì rằng Công Chúa thường gọi là "Kojō" (Hoàng Nữ), nhưng đây là con đầu lòng của dòng trưởng nên gọi là "Naishinno" (Nội Thân Vương: Công Chúa, con đầu lòng của dòng trưởng nên có thể sẽ nối ngôi). Tuy nhiên, theo hiến pháp Nhật Bản từ thời Minh Trị quy định, chỉ có con trai nối ngôi. Vì vậy, cách nay khoảng một năm, đã có dự luận muốn sửa lại, để cho phái nữ cũng được quyền làm Thiên Hoàng như những người đầu tiên của dòng họ kéo dài đã 125 đời này, và giống như bên Anh, Bỉ... cho được bình đẳng. Theo cuộc thăm dò dự luận của nhật báo Yomiuri đăng ngày 22/3, có đến 88% dự luận ủng hộ phái nữ làm Thiên Hoàng, chỉ có 1% chống. Kể từ khi Hoàng Hậu Michiko sinh Công Chúa Norinomiya năm 1969, Hoàng Gia đã có thêm tổng cộng chín con gái.

Từ khi Hoàng Thái Tử Naruhito ra đời, đã 41 năm qua, nay dân chúng Nhật mới lại có dịp chào đón người có thể là "kế vị". Công Chúa được sinh ra vào năm đầu tiên của thế kỷ 21 cũng là một dấu mốc quan trọng trong niên biểu.

Rất nhiều vị lãnh đạo quốc gia trên thế giới Như Anh, Hoa Kỳ, Trung Quốc, Nga, Bỉ, Nam Triều Tiên... gửi lời chúc mừng.

Công nương sinh con là một tin mừng lớn, nhiều nhật báo đã ra số đặc biệt, nhiều nơi dân chúng tổ chức ăn mừng, tuy rằng vẫn hơi tiếc nếu là con trai thì niềm vui trọn vẹn hơn. Thủ Tướng Koizumi cho là một tin vui lớn.

Sự kiện này cũng tạo tác dụng kinh tế khá quan trọng. Các công ty chuyên sản xuất quần áo, dụng cụ cho trẻ sơ sinh đương nhiên là không bỏ lỡ cơ hội quảng cáo, mà nhiều công ty không liên hệ gì cũng được hưởng lây. Như công ty sản xuất bia, thiên hạ ăn mừng, mỗi người uống 1 lon hay chai bia thôi là đã khoảng 100 triệu x 400 Yen = 40 tỷ Yen (320 triệu MK)... Có nhà kinh tế đã tính ra mãi lực sẽ tăng từ 0,1 đến 1% tức từ 1.400 tỷ Yen (11,2 tỷ MK) đến 14.000 tỷ Yen (112 tỷ MK).

SỐNG TRONG HOÀNG CUNG KHÔNG DỄ!

Ngày 10/5/2004, Hoàng Thái Tử Naruhito trước khi lên đường công du ba nước Đan Mạch (Denmark), Tây Ban Nha (Spain) và Bồ Đào Nha (Portugal), đã có cuộc họp và đưa ra những nhận định khá đặc biệt về bà Masako vợ mình mà không tham khảo với Cung Nội Sảnh (Kunaicho, cơ quan phụ trách Hoàng Cung). Theo ông, bà Masako trong 10 năm qua đã cố gắng thích ứng với cuộc sống trong hoàng cung, tuy nhiên cũng có nhiều dấu hiệu mệt mỏi. Cho tới giờ phút chót, tình hình sức khỏe vẫn không cho phép tháp tùng ông đi Âu Châu. Lại một điều là chính ông cho hay: "Đã có những vận động phủ nhận nghề nghiệp và nhân cách của Masako, hay phải làm những công vụ thuộc thời đại quá khứ."... Bà nguyên là nhân viên Bộ Ngoại Giao trước khi kết hôn.

Ngày 8/6, Hoàng Thái Tử đã cho phổ biến một văn thư thông qua Cung Nội Sảnh, nói rõ thêm về cuộc họp báo trước. Ông cho hay, ông không muốn chỉ trích cá nhân (tuy nhiên ai cũng hiểu là ám chỉ Cung Nội Sảnh), nhưng đó là sự thật và ông muốn tình hình được cải thiện.

Điều mà Hoàng Thái Tử muốn nói tới có lẽ là cung cách làm việc trong Hoàng Cung quá cổ hủ và cứng nhắc, biến mọi người thành các "hình nhân" chẳng? Nên ông muốn được tự do, thoải mái hơn.

Ông Yuasa (Thang Thiên), Giám Đốc Cung Nội Sảnh, đã đến thỉnh ý kiến Hoàng Thái Tử, ngỏ lời xin lỗi, và hứa sẽ tìm cách cải thiện để cuộc sống của vợ chồng Hoàng Thái Tử được thoải mái hơn.

Từ tháng 12/2003 bà Masako đã phải đi tĩnh dưỡng, không tham gia công vụ.. Tháng 5/2004, bà đã trở lại Hoàng Cung, có lẽ để chuẩn bị đi Âu Châu, nhưng rồi cũng không đi được. Bệnh của bà nặng hơn bình thường, khiến có lúc bà không thể tự làm công việc hàng ngày, nhưng một thời gian sau có lẽ đã khá hơn. Chính Hoàng Hậu hiện tại là bà Mỹ Trí Tử (Michiko) cũng từng có lúc bị á khẩu cả năm trời (có lẽ do bị một số bài báo chỉ trích về việc tiêu sài mà bà không tiện đối đáp).

Theo tin từ Cung Nội Sảnh phổ biến vào cuối tháng 7/2004, bà Masako bị chứng bệnh trở ngại thích ứng (với cuộc sống trong Hoàng Cung, hay các nghi lễ). Bà cảm thấy bất an, mất ngủ... sinh ra trầm uất, nay cần để cho bà được sống thoải mái, tự nhiên. Qua tháng 9, hình ảnh do chính Hoàng Thái Tử quay cho thấy sức khỏe của bà có vẻ đã hồi phục và hai người cùng đi nghỉ mát.

Nhưng cũng bất ngờ thêm nữa là ngày 22/11/2004, nhân kỷ niệm sinh nhật thứ 71, Thiên Hoàng Bình Thành không họp báo nhưng đã trả lời những câu hỏi đưa trước, ông cho hay: "Lần đầu tiên nghe chuyện như vậy, rất ngạc nhiên về lời phát ngôn của Hoàng Thái Tử, rằng dùng từ "vận động" đối với Masako là nặng nề". "Những công vụ thuộc thời đại quá khứ." là ý chỉ chuyện gì?... Hãy nên tạo sự hợp tác với những người chung quanh.

Ngày 22/2/2005, Hoàng Thái Tử Naruhito đã có cuộc họp báo nhân được 45 tuổi. dịp này ông đã lên tiếng xin lỗi Thiên Hoàng và Hoàng Hậu cũng như quốc dân vì cuộc họp báo hồi tháng 5/2004 đã đơn phương lên tiếng chỉ trích những người đã "áp chế" Công nương Masako, vợ ông, gây chấn động dư luận. Trong tháng 1, 2/2005, Masako và gia đình đã đi chơi và đi trượt tuyết ở Nagano, có vẻ bình phục và định bắt đầu trở lại công vụ..

Nhưng ngày 27/2/2005, chỉ 1 giờ trước khi lên đường tham dự Thế Vận Hội Đặc Biệt Mùa Đông (Special Olympic) dành cho người khuyết tật, trước tình trạng bất ổn, theo lời khuyên của Bác Sĩ của Công nương Masako đã không đi, Hoàng Thái Tử lại phải đi một mình. Bà cũng hủy bỏ chuyên tham dự buổi khai mạc Hội Chợ Quốc Tế Aichi "

Aichi Banpaku, Ái Tri Vạn Bác" (Expo 2005 Aichi Japan) ngày 24/3/2005, nhưng ngày 20/7, tuy còn đang dưỡng bệnh, đã cùng chồng đi viếng thăm nơi đây.

PHÁI NỮ CÓ THỂ LÊN NGÔI THIÊN HOÀNG?

Ủy Ban Tư Vấn lo việc thay đổi quy chế Hoàng Gia gọi là Koshitsu Denhan (Hoàng Thất Điền Phạm) của Thủ Tướng Koizumi về vấn đề lên ngôi Thiên Hoàng trong Hoàng Gia bắt đầu họp bàn từ đầu năm 2005, sau 17 phiên họp, ngày 23/11/2005 đã đưa ra đề án sau:

- 1- Chấp nhận phái nữ có thể lên ngôi Thiên Hoàng.
- 2- Ưu tiên cho người con trưởng chứ không phân biệt nam nữ (ai được sinh trước thì ưu tiên kế vị).
- 3- Các công chúa lỳ người thường vẫn ở lại trong hoàng gia... (Không biết như vậy thì công chúa Norinomiya vừa kết hôn ngày 15/11 với một công chức tòa đô chính có được xét cho trở lại Hoàng Gia không?)

Một số dư luận bảo thủ vẫn còn dè dặt nhưng dư luận chung lên đến 90% tán thành việc thay đổi này.

Năm 2005, Thiên Hoàng Akihito, 71 tuổi, đang tại vị, chỉ có hai trai và một gái, nhưng không có cháu trai Trên nguyên tắc anh cả Naruhito sẽ lên ngôi Nếu anh cả mất bất thành linh thì em trai là Akishino lên thay nhưng em trai cũng chỉ có hai con gái, không có con trai

Ngày 1/2/2006, 44 Dân Biểu, Nghị Sĩ quốc hội do ông Hiranuma (Bình Chiếu), cựu Bộ Trưởng Kỹ Nghệ - Ngoại Thương đứng đầu đã cùng 1.200 người tụ họp tuyên bố "Đem tính mạng" ra bảo vệ quy chế cũ, đã mạnh mẽ phản đối và dự trù trong tháng sau sẽ có buổi họp quy tụ khoảng 10.000 người Nhóm phản đối còn có những nhân vật quan trọng của đảng Tự Do Dân Chủ cầm quyền như ông Yamazaki, Kato... yêu cầu không đưa dự án thay đổi ra quốc hội Trước sự kiện này, Thủ Tướng Koizumi và ông Abe (A Bộ), Tổng Thư Ký Văn Phòng Nội Các tuyên bố là Ủy Ban Tư Vấn đang soạn thảo dự luật, khi xong thì vấn đề sẽ được đưa ra cho các đảng cầm quyền cũng như đối lập bàn thảo

Ngày 8/2, bỗng có tin Công Nương Kiko (Kỷ Tử, 39 tuổi) có thai và sẽ sinh con vào tháng 9 năm nay Bà đã có 2 con gái nay 14 và 11 tuổi, và là vợ Hoàng Tử Akishinomiya, em của Hoàng Thái Tử Naruhito Nếu sinh con trai, thì người này sẽ được xếp hàng thứ 3 trong thứ bậc nối ngôi chỉ sau Hoàng Thái Tử và Hoàng Tử là bố mình. Ở vị trí thứ 3 trong khi những người kia đã khá lớn tuổi nên xác suất lên ngôi cũng rất lớn. Và nếu Công Nương Kiko sinh con trai thì sẽ càng ảnh hưởng tới quyết định có nên thay đổi quy chế Hoàng Gia Trong khi đó, với tin này, qua một số cuộc thăm dò dư luận thì số người ủng hộ cho phép phái nữ lên làm Thiên Hoàng đang từ 86% xuống còn 79%.

Thủ Tướng Koizumi muốn thông qua việc thay đổi sớm ngay trong cuối nhiệm kỳ của ông để có sự an định, nhưng trước tình hình này đành phải gác lại và việc đưa ra quyết định sẽ phải dời qua nhiệm kỳ của Thủ Tướng sau sẽ bầu vào tháng 9/2006. Dân chúng Nhật lại một phen nuôi hy vọng có Hoàng Nam nối ngôi Suốt 40 năm qua Hoàng Gia không sản sinh một Hoàng Nam nào, hiện có 9 con cháu đều là con gái Phải chăng trước nguy cơ không có con trai nên Công Nương Kiko dù đã hơi lớn tuổi đã cố gắng vượt hơn gấp 2 chỉ tiêu chăng? Năm 2005, trung bình một gia đình Nhật nay chỉ có 1,25 con.

TIN MỪNG CHO NGƯỜI NHẬT: HẠ SINH HOÀNG NAM!

Ngày 6/9/2006, Công Nương Kỷ Tử hạ sinh con trai, Hoàng Nam này được coi là người kế vị ngôi Thiên Hoàng hàng thứ 3 sau Hoàng Thái Tử và Hoàng Tử (cha). Vậy là sau 41 năm chờ đợi nay mới có Hoàng Nam, nên là tin mừng lớn cho người Nhật. Từ Thiên Hoàng, Thủ Tướng cho đến thứ dân đều vui mừng vì đã đã trút được nỗi lo về người kế vị ngôi Thiên Hoàng. Dân chúng nhiều nơi đổ ra đường mua hát, bắn pháo bông...

Gia đình Hoàng Thái Tử với trợ cấp hàng năm khoảng 3.000.000 Mỹ Kim và 50 nhân viên phục vụ, trong khi Hoàng Tử chỉ có khoảng 500.000 Mỹ Kim và 10 nhân viên phục vụ.. Nay với quý tử mới ra đời, sự đãi ngộ sẽ được cải thiện.

MINH TRỊ THIÊN HOÀNG

Minh Trị (Meiji) (3/11/1852-30/7/1912) là niên hiệu khi lên ngôi Thiên Hoàng (Tenno, Hoàng Đế Con Trời) năm 1868. Ông sinh tại Kyoto (Kinh Đô), tên thời thơ ấu là Sachimiya (Hữu Cung), khi lên ngôi Thái Tử năm 1860, đã lấy tên là Mutsuhito (Mục Nhân). Vì có công lớn với đất nước, nên ông còn được gọi là Minh Trị Đại Đế (Meiji Taitei), Minh Trị Thánh Đế (Meiji Seitei).

Minh Trị là vị Thiên Hoàng thứ 122, được kể là có công nhất trong lịch sử 125 đời Thiên Hoàng của cùng một dòng họ con cháu Thái Dương Thần Nữ theo truyền thuyết Shinto (Thần Đạo).

Ông là Hoàng Tử thứ hai của Thiên Hoàng Keio (Khánh Ứng), tên thật là Komei (Hiếu Minh) và bà Nakayama Yoshiko (Trung Sơn Khánh Tử). Kế vị năm 1867 lúc mới 15 tuổi và chính thức nắm quyền từ Sứ Quân Tokunawa cuối cùng trao lại vào tháng 8/1868 lúc 16 tuổi Từ 9/1868, tức Khánh Ứng năm thứ 4, đổi thành niên hiệu Minh Trị nguyên niên (năm Minh Trị thứ nhất).

Được sự giúp đỡ đặc lực của các công thần, dẹp chế độ Tướng Quân Mạc Phủ (Shogun Bakufu), phục hồi uy quyền Thiên Hoàng ở trung ương và sự thống nhất đất nước sau nhiều năm loạn lạc trong tình trạng Sứ Quân (Shogun) tranh quyền.

Tháng 12/1868, tức lúc 16 tuổi, ông đã kết hôn với Haruko (Mỹ Tử, có cái cằm đặc biệt dài và nhọn) con của Tả Đại Thần Tadaka Ichijo (Nhật Điều Trọng Hương). Sau Hoàng Hậu lên ngôi Hoàng Thái Hậu hiệu là Shoken (Chiêu Hiến). Thời ông mới bắt đầu cải cách, nên ngoài vợ chính thức là Hoàng Hậu ra, ông còn có bốn Hoàng Phi

THAY ĐỔI TƯ DUY

Duy Tân (Ishin) với duy là "liên kết", nên duy tân là cải cách, sửa theo mới (tiếng Anh là reform, tiếng Pháp là réformer). Duy không phải là "chỉ" như trong duy tâm, duy vật... Tuy rằng đôi khi bị dùng lẫn lộn.

Từ phong kiến bước qua dân chủ là cả một sự thay đổi tư duy tức văn hóa của một dân tộc, nên cũng cần đòi hỏi những yếu tố hoàn cảnh hay ý thức của dân chúng đủ chín mùi và thời gian. Giới trí thức Nhật đã tích cực tiếp thu và phổ biến tư tưởng của Vương Dương Minh (Oyomei, vào thế kỷ thứ 15, đời nhà Minh, Trung Quốc) tức “Dương Minh Học” chủ trương “Tri hành hợp nhất, Vạn vật nhất thể, Chí lương tri...” và canh tân. Tất nhiên, trong giai đoạn chuyển tiếp thường diễn ra sự tranh chấp giữa hai phái bảo thủ và cấp tiến và đôi khi có lúc bị thoái trào

Rất nhiều nhân vật thuộc phái cải lương xuất thân là các Nho Gia phái Dương Minh Học. Một số người mở các trường tư gọi là “Shigakko” (Tư Học Hiệu), có khi lên đến cả ngàn học trò. Thời ấy, các trường này có khi quy tụ nhiều võ sĩ, nên họ học chữ nghĩa và tập cả quân sự, sau trở thành nhóm theo hoặc chống lại quân của Thiên Hoàng. Thời đó, nổi bật nhất là Bác Sĩ kiêm Học Giả Fukuzawa Yukichi (Phúc Trạch Dụ Cát, 1834-1901), nhà tư tưởng canh tân lừng danh, người đã mở đại học tư Keio Gijuku đầu tiên ở Nhật, hai tác phẩm tiêu biểu của ông là Văn Minh Luận Khái Lược năm 1875 và Khuyến Học. Hình của ông nay được in trên tiền giấy mệnh giá cao nhất 10.000 Yen.

Ông chủ trương mỗi người dân phải có tinh thần độc lập thì quốc gia mới độc lập được, nếu người dân ỷ lại vào lãnh đạo, chỉ thành phần lãnh đạo lo việc nước thôi không đủ. Ông định nghĩa tinh thần độc lập ấy như sau:

“- Biết tự mình lo toan cho chính mình mà không nhờ người khác.

- Biết phân biệt sự vật phải trái một cách đúng đắn mà không ỷ lại vào trí khôn của người khác.

- Biết tự mình dùng tâm lực lao động để nuôi lậy chính mình mà không cậy vào sức người khác.

Nếu mỗi người không có tinh thần độc lập và chỉ trông cậy người khác, vậy thì ai là người đứng ra gánh vác trách nhiệm trong nước đó.”

“Phương sách giữ gìn độc lập không thể tìm đâu ra ngoài văn minh.”

Theo ông, cách giữ nước hay nhất là:

“Làm cho đất nước tràn đầy không khí tự do độc lập, không phân biệt sang hèn, trên dưới, mỗi người gánh vác trách nhiệm quốc gia, người tài kẻ ngu, người sáng kẻ mù, nhất nhất phải ráng sức gánh vác bổn phận của người dân nước đó.”

Đông-Tây có những giá trị đạo đức và quan niệm kinh tế khác nhau, đều có ưu và khuyết điểm riêng. Tuy nhiên, nếu đánh giá hai nền văn minh Đông-Tây trên tiêu chuẩn ẽphú quốc cường binh và hạnh phúc của tuyệt đại đa số, ông cho rằng các nước Đông Phương đi sau các nước Tây Phương một bước. Sở dĩ đi sau, vì:

“Nền giáo dục Nho Giáo ở Đông Phương, về hữu hình không để ý tới việc bồi dưỡng lối suy nghĩ khoa học và về vô hình không chú trọng đến tinh thần độc lập của mỗi cá nhân.”

Ông coi sự suy yếu của Trung Quốc thời đó là một người thầy phản diện, tức lấy đó làm gương mà tránh. Trong cuộc đấu tranh để giữ gìn độc lập, ông coi việc ngoại giao là quan trọng nhất. Kẻ thù nguy hiểm nhất của Nhật khi đối đầu với Tây Phương, ẽkhông phải là quân sự, mà là thương mại, không phải là vũ lực mà trí lực. Nên ông chủ trương học để theo kịp Tây Phương. Theo ông giáo dục đúng đắn sẽ nâng cao dân trí, tiến tới văn minh là phương sách giữ gìn độc lập.

“Đưa đất nước tiến lên đài văn minh là một biện pháp, một chiến lược vừa giáo dục, vừa kinh tế, vừa quốc phòng.”

Muốn vậy phải khách quan đánh giá điểm mạnh và yếu của mình, mở rộng tầm mắt học hỏi, thu hóa cái hay của người. Ông là người đầu tiên diễn thuyết công khai về ý nghĩa của cuộc thương thuyết ngoại giao sau chiến tranh. Và ông chính là người đã dịch từ “speech” là “diễn thuyết” (演説), lấy hai từ chữ Hán có sẵn ghép lại

Về nước Nhật, ông chủ trương thoát khỏi Châu Á, theo Châu Âu, được coi là người thúc đẩy nước Nhật tiến bộ. Nhà tư tưởng Nhật, theo chủ thuyết Darwin Xã Hội, sinh tồn tự nhiên giữa các quốc gia, tức cá lớn nuốt cá bé là điều tự nhiên, chứ không câu nệ đồng văn, đồng chủng, đồng châu Cho rằng Nhật Bản có đủ tầm vóc, nên thoát khỏi Châu Á,

theo Châu Âu, bành trướng mở rộng quốc quyền, ủng hộ chiến tranh Nhật-Thanh (nhà Thanh của Trung Hoa). Ông rất được người Nhật kính trọng vì công lao về mặt giáo dục, nên được in hình trên tiền giấy mệnh giá cao nhất 10.000 Yen từ thập niên 80...

Cụ Phan Bội Châu cũng phần nào chịu ảnh hưởng tư tưởng về sự cầu tiến của ông.

CẢI CÁCH CHÍNH TRỊ VÀ GIÁO DỤC

Năm Minh Trị thứ 2 (1869), Thiên Hoàng Minh Trị chọn thành Edo (Giang Hộ) làm hoàng cung, thiên đô từ Kyoto ở phía nam lên và đổi thành Tokyo (Đông Kinh, bình nguyên lớn nhất, dân cư đông nhất, kinh tế phát triển nhất). Từ năm thứ 5 tới năm thứ 18, ông đi vòng khắp nước tổng cộng sáu lần để nắm biết tình hình dân chúng.

Năm 1873, công bố Trung Bình Chế (Choheisei, tức chế độ trung bình), căn cứ vào chủ trương "tứ dân bình đẳng" (Shimin Byodo, 4 giai cấp sĩ, nông, công, thương bình đẳng hay nói khác đi quý tộc, võ sĩ, bình dân đều bình đẳng, cho người bình dân có họ, trước đó chỉ giới quý tộc mới có họ, giới bình dân chỉ có tên, và tự do hôn nhân không phân biệt giai cấp...), nam thanh niên tới 20 tuổi, bất kể là sĩ tộc hay bình dân, đều phải đi lính. Lập ra Quốc Dân Quân (Kokumingun), tổ chức theo kiểu Tây Phương.

Thiên Hoàng Minh Trị ra lệnh cho ông Ito Hirobumi (Y Đằng Bác Văn, sau làm Thủ Tướng và bị một người Triều Tiên ám sát để trả thù việc Nhật Bản sát nhập Triều Tiên 1910-1945)... soạn thảo hiến pháp, chính ông cũng tích cực tham gia các buổi thảo luận.

Năm Minh Trị thứ 22 (1889), công bố Đại Nhật Bản Đế Quốc Hiến Pháp (Dainihon Teikoku Kenpo) chủ trương chế độ Quân Chủ Lập Hiến (bãi bỏ chế độ phong kiến và chế độ đặc quyền của các lãnh chúa), nhân lễ khai mạc Quốc Hội với Quý Tộc Viện tức Thượng Viện và Chung Nghị Viện tức Hạ Viện (gồm 300 người) lần thứ nhất. Khi đó, ở Âu Châu mới chỉ có vài nước theo chế độ này. Thực ra, năm 604, thời Thánh Đức Thái Tử (Seitoku Taishi), đã từng công bố Hiến Pháp 17 Điều (Kenpo Junanajo).

Năm 1890, công bố Sắc Ngữ Giáo Dục (Kyoiku Chokugo) tức sắc lệnh về giáo dục, chủ trương:

- Hiếu thảo với cha mẹ.
- Tận hiến vì nước khi lâm nguy.
- Tâm đắc là quốc dân của quốc gia cận đại.

Giáo Dục Sắc Ngữ được dùng cho tới năm 1845, được coi là nền tảng tạo nên nhân cách của người Nhật cận đại.

Khi lên ngôi năm 1868, Thiên Hoàng Minh Trị đã thực hiện lời hứa xây dựng thể chế nghị viện, nhưng rồi mặt khác ông lại được tôn sùng quá mức nên có lúc các tư tưởng dân chủ bị nhận chìm. Đầu thập niên 1870, phong trào đòi dân quyền bùng lên, đảng chính trị đầu tiên là "Ái Quốc Đảng" (Aikokuto) được thành lập năm 1874, rồi "Tự Do Đảng" (Jiyuto) thành lập năm 1881...

Nhiều cuộc vận động dân quyền như Phong Trào Tự Do Dân Quyền (Jiyu Minken Undo) khởi đầu năm 1874 và ngày 5/4/ 1880 bị đàn áp nặng nề vì lý do tập hợp không có phép trong khi đang tranh chấp về việc soạn luật cho phép cảnh sát đàn áp hay không, khoảng 400 người bị bắt một số bị tù.

Vụ Chichibu (Trật Phu) nổi dậy với hàng ngàn dân chúng mà trọng tâm là 300 đảng viên Tự Do Đảng, họ đã vũ trang đòi giảm thuế và hoãn nợ kéo dài từ ngày 31/10 đến 9/11/1884 và lan rộng các tỉnh Nagano (Trường Dã), Saitama (Kỳ Ngọc), Gunma (Quần

Mã). Họ bị cảnh sát, hiến binh triều đình... đàn áp, khiến có khoảng 25 người bị tử thương, hơn 4.000 người bị bắt và bị kết án, trong số đó có 7 người bị tử hình...

Tuy bị đàn áp, nhưng các phong trào này cũng đã góp phần quan trọng trong việc thúc đẩy sớm thực thi dân chủ, nên năm 1889 luật bầu cử quốc hội gần tương tự như bên Anh được ban hành. Lúc đầu luật bầu cử hạn chế, chỉ dành cho phái nam trên 25 tuổi và phải là người đóng một mức thuế 15 Yen, nên cử tri thường là giới trí thức và thương gia thành thị. Kết quả là chỉ có khoảng 450.000 cử tri trên tổng số 40 triệu dân thời đó, dần dần càng sau này mới mở rộng hoàn toàn cho mọi người. Số Dân Biểu cũng vậy, từ 300 người năm 1890, sau này tăng thành khoảng 500.

Cuộc tổng tuyển cử Hạ Viện đầu tiên được tổ chức năm 1890, tuy nhiên trong giai đoạn đầu quyền hạn của cơ quan này vẫn còn giới hạn vì phải chia sẻ quyền lập pháp với Thượng Viện tức Viện Quý Tộc là các thành viên của Hoàng Tộc do Thiên Hoàng bổ nhiệm cũng như chia sẻ với chính Thiên Hoàng. Thiên Hoàng có quyền triệu tập cũng như giải tán Hạ Viện. Hạ Viện có quyền lập pháp nhưng phải được Thiên Hoàng ban hành... chưa kể Thủ Tướng và nội các đã được lập ra trước đó, từ năm 1885. Hạ Viện chỉ họp khoảng 60 ngày trong một năm, thời gian không họp, Thiên Hoàng có thể ra các sắc lệnh...

Qua thời Thiên Hoàng Đại Chính (Taisho, 1912-1926) và Chiêu Hòa (Showa, 1926-1989), dân quyền càng lúc càng được mở rộng hơn, nhưng cũng có khi vì chiến tranh như thời Thiên Hoàng Chiêu Hòa, thì giới quân phiệt lấn áp chính giới và giới hạn quyền tự do của người dân, đàn áp các đảng đối lập như Xã Hội và cầm đầu chủ nghĩa Cộng Sản... Tuy vậy, nhìn chung thể chế dân chủ ở Nhật vẫn là tiến bộ nhất so với các quốc gia Đông Á hay nhiều nơi khác trên thế giới, khi đó vẫn còn u mê với triều đại phong kiến.

MINH TRỊ DUY TÂN

Duy Tân (Ishin) với duy là “liên kết”, nên duy tân là cải cách, sửa theo mới (tiếng Anh là reform, tiếng Pháp là réformer). Duy không phải là “chỉ” như trong duy tâm, duy vật... Tuy rằng đôi khi bị dùng lẫn lộn.

Công lao lớn nhất của Thiên Hoàng Minh Trị là chủ trương cách mạng Duy Tân (Ishin), thường được gọi là Minh Trị Duy Tân (Meiji Ishin) đưa ra năm 1868, đã nhanh chóng đưa nước Nhật Bản từ lạc hậu tiến ngang hàng với các cường quốc.

Trong công cuộc vận động Duy Tân có “Bunmei Kaika” (Văn Minh Khai Hóa, kêu gọi cận đại hóa, Tây Dương hóa... với chủ trương ẽWakon Yosaiẽ (Hòa Hồn Dương Tà, tức Hồn Nhật Bản với phương thức Tây Dương). Một chủ trương táo bạo khác nữa là “Seiyo o manabi, Seiyo nioitsuki, Seiyo o oinuku” (Học hỏi Tây Phương, bắt kịp Tây Phương, đi vượt Tây Phương.). Họ dám nghĩ như thế và thực tế là họ đã làm được như thế trên rất nhiều lãnh vực.

Tích cực cho sinh viên du học và du nhập văn minh Âu Châu, đồng thời bảo tồn đức dục dân tộc để phát triển đất nước. Khi đó, các nhà lãnh đạo ý thức rõ mục đích, tập trung năng lực vào làm. Phân biệt rõ điều có thể và không thể làm. Phán đoán có tính cách hiện thực. Có thể tóm lược đường hướng duy tân vào ba điểm chính:

- 1- Coi trọng giáo dục.
- 2- Độc lập văn hóa
- 3- Trọng dụng nhân tài.

Năm thứ 15, đã ra sắc lệnh lập chế độ trung bình và ghi rõ Thiên Hoàng là “Đại Nguyên Suý” (Daigensui). Tuy với hiến pháp quân chủ và đường lối cai trị đã cởi mở rất nhiều so với các nước Á Châu thời đó, nhưng thành công của cuộc Duy Tân cũng mở đường cho chính sách giáo dục sùng bái Thiên Hoàng. Sau này, lòng yêu nước và sẵn sàng chết vì Thiên Hoàng bị chính giới và quân phiệt lợi dụng trong chiến tranh và nhất là Thế Chiến Thứ 2, để rồi thất bại ê chề và làm tan nát đất nước. Sau Thế Chiến Thứ 2, Nhật Bản đã bãi bỏ lối giáo dục sùng bái Thiên Hoàng và lòng người hướng tới các Thiên Hoàng không còn quá sùng tín như xưa nữa.

Người Nhật vốn trọng văn hóa và truyền thống, nên ban đầu cuộc cách mạng Duy Tân thực ra cũng bị dân chúng âm thầm chống đối ở mức độ nào đó vì họ không quen với sự thay đổi quá lớn và toàn diện như vậy Sự lấn át của văn minh và văn hóa Tây Phương khiến văn minh và văn hóa đặc thù của Nhật như bị đẩy đến chỗ phá sản.

Như việc kêu gọi cắt búi tóc kiểu Nhật thường thấy ở các võ sĩ đạo hay võ sĩ Sumo gọi là *chonmakee*. Giới võ sĩ cho rằng búi tóc đó tượng trưng cho linh hồn của người Nhật, nếu cắt đi thì không còn là Nhật nữa Đã có những cuộc nổi loạn lên tới 8.000 người, và 6 người bị kết án tử hình...

Ông Tomomi Iwakura (Nham Thương Cự Thị) là Công Khanh được cử làm Đại Sứ Đặc Mệnh Toàn Quyền đi Hoa Kỳ thương thảo yêu cầu xóa bỏ hiệp ước bất bình đẳng trước đó (mãi tới năm 1911, khi Nhật hùng mạnh lên các đế quốc cũ mới chịu bỏ những hiệp ước này), khi qua tới thủ đô Washington ngày 21/1/1872, thấy đi giày Tây nhưng vẫn mặc áo Kimono đàn ông và búi tóc thì không hợp nên cũng đã quyết định cắt tóc, vì theo ông phải dứt khoát cải cách theo kịp đà văn minh, điều này đã gây chấn động lớn trong dư luận Nhật. Từ đó, các quan lại thi nhau cắt tóc. Chính nhiều bà cũng phản đối việc các ông cắt tóc, có ông đi cắt tóc, về bị vợ bỏ! Các bà chung quanh Minh Trị Thiên Hoàng cũng phản đối, khiến các hạ thần rất khó khăn trong việc thuyết phục, nhưng rồi ngày 20/3/1873, vua Minh Trị quyết định cắt tóc làm gương, thế là dân chúng rủ nhau đi cắt tóc.

Rất nhiều võ sĩ đạo từng ủng hộ Minh Trị Thiên Hoàng dẹp các Sứ Quân, sau đó đã quay ra chống lại để bảo vệ truyền thống dân tộc, nhất là khi nhà cầm quyền đưa ra luật cấm mang kiếm. Phim “The Last Samurai” thực hiện bởi Hoa Kỳ và trình chiếu năm 2004 với chi phí khoảng 140 triệu Mỹ Kim, do nam tài tử Nhật là Ken Watanabe (Độc Biên Khiêm) đóng vai người võ sĩ đạo cầm đầu hàng ngàn quân nổi loạn cùng với nữ tài tử Sanada Hiroyuki (Chân Điền Quảng Chi) vai vợ Đại Úy Nathan Algren tức nam tài tử Tom Cruise bị bắt khi giúp triều đình chống Samurai, nhưng cũng vì kính phục tinh thần Samurai mà đã tự biến thành Samurai. Phim đã nói lên sự tranh chấp kịch liệt giữa cũ và mới trong giai đoạn này và như vậy cuộc cải cách cũng đã phải trả bằng giá sinh mạng nhiều người Cuối cùng phe chống đối được coi là nổi loạn, hầu hết vẫn dùng kiếm và súng trường cổ điển, đã chiến đấu đến người cuối cùng ở *The Last Samurai*. Họ bị dẹp tan, lòng dũng cảm và yêu nước đã không thắng được những vũ khí tối tân của triều đình do Hoa Kỳ cung cấp.

Quân triều đình thắng lợi trong cuộc dẹp nội loạn ở tây-nam... thu phục và giải tán 261 phiên, tổ chức thành các tỉnh và phủ. Nhật Bản cũng thắng bốn cuộc chiến tranh với nhà Thanh (Thanh Triều) của Trung Hoa năm 1894 và 1895, với Nga năm 1904 (tiêu diệt hạm đội Nga tại biển Lữ Thuận đông-bắc Trung Hoa) và năm 1905 (tiêu diệt hạm đội Nga tại biển Đồi Mã ở giữa Nhật Bản và Triều Tiên). Ngay sau đó, năm 1905, cụ Phan Bội Châu, Tăng Bạt Hổ và Đặng Tử Kính lên đường sang Nhật Bản. Năm 1910, Nhật Bản

còn tham gia Bát Quốc Liên Quân tấn công Bắc Kinh, khiến cả triều đình Từ Hy Thái Hậu phải bỏ kinh thành mà chạy

Minh Trị Thiên Hoàng tại vị được 45 năm, mất ngày 30/7/1912. Lễ đại táng cử hành ngày 13/9, tới tối đó thì vợ chồng Đại Tướng Lục Quân Maresuke Nogi (Nãi Mộc Kỳ Điền)... đã tự sát bằng dao để chết theo.

Phần lớn người Nhật và Việt... đều nghĩ “Minh Trị Thiên Hoàng một đấng minh quân ai bì!”. Ông lên ngôi lúc 15 tuổi, lại sớm lấy vợ, tổng cộng có tới 5 bà... thì ít nhất trong giai đoạn đầu chưa thực sự hiểu việc triều chính, vận hành quốc gia Triều đại phong kiến lúc đó, sau khi thu hồi quyền hành từ tay Sứ Quân cuối cùng của dòng họ Tokugawa (Đức Xuyên) đã cố gắng đề cao Thiên Hoàng để phục hồi uy tín và tập trung lòng dân. Thực ra công lao trong cuộc Minh Trị Duy Tân chính là các quân thần, mà đa số là đệ tử của ông Yoshida Shoin (Cát Điền Tùng Âm), một Thầy Đại Nho theo chủ trương của Vương Dương Minh. Thêm nữa, tư tưởng Vương Dương Minh đã vào và được truyền bá khá rộng rãi ở Nhật khoảng 400 năm, là nền tảng không thể thiếu cho cuộc cải cách.

Ông Yoshida Shoin từng là một phiên binh của Mạc Phủ, giáo quan quân sự (binh học), chí sĩ của phái Sonjo (Tôn Nhưông). Năm 1849, lúc 20 tuổi, ông đã tuần du duyên ngạn Choshu (Trường Châu, thuộc tỉnh Yamaguchi (Sơn Khẩu) ở cực nam Bản Đảo), năm 1850, tuần du Kyushu (Cửu Châu), năm 1851, theo Phiên Chủ đi Edo (Giang Hộ, tức Tokyo ngày nay) học kinh tế, quân sự, kiếm...

Do tự ý đi Tohoku (Đông Bắc), ông đã bị tước đoạt sĩ tịch (võ sĩ của Phiên), nhưng chính nhờ vậy mà từ đó ông được tự do đi đó đây Tháng 6/1853, ông tới cảng Uraga (Phô Hạ) xem hạm đội Hắc Thuyền của Hoa Kỳ do Đề Đốc Perry chỉ huy, ông nhận rõ hơn sự mâu thuẫn trầm trọng của thể chế Mạc Phủ không còn có thể tồn tại lâu dài nữa. Khi thấy hạm đội Nga ở đậu ở Nagasaki, ông cũng đã muốn lên nhưng không được. Tháng 3/1854, khi Perry lại dẫn hạm đội lớn hơn tới Shimoda (ẦYẾC, Hạ Điền) uy hiếp, ông tìm cách lên tàu nhưng không thành công, trong khi vì chuyện này ông bị kết tội và bắt giam vào ngục cho tới tháng 12/1854.

Năm 1856, ông đã viết tác phẩm "Ikkun Banmin Ron" (Nhất Quân Vạn Dân Luận), nói về chuyện mọi người bình đẳng trước Thiên Hoàng và tận lực với Thiên Hoàng. Tháng 11/1857, ông mở trường làng tư Matsushita Murajuku (Tùng Hạ Thôn Thực) và làm Hiệu Trưởng (Ngày 5/8/2006, Thủ Tướng Koizumi, là chính trị gia cải cách hiện đại, cảm kích về ý chí tiên phong cải cách của ông nên đã đến thăm trường này). Đó chính là nơi ông đã đào tạo khoảng 80 người, đa số là nhân tài, là động lực hỗ trợ chính cho cuộc Minh Trị Duy Tân. Tháng 7/1858, ông đã đưa đề án về việc ký hiệp ước Thông Thương Nhâ.t-Mỹ, đề xướng "Tobaku Ron" (Thảo Mạc Luận) tức loại trừ chế độ Mạc Phủ cũng như lập kế hoạch ám sát Phiên Chủ Akikatsu Manabe (Gian Bộ Thuyên Thắng).

Ông thất bại trong việc lập kế hoạch hành động trực tiếp đối đầu với Mạc Phủ toan ký hiệp ước vi sắc (ichoku, không có sự cho phép của Thiên Hoàng Komei (Hiếu Minh, cha của Minh Trị) với Hoa Kỳ, nên tháng 12/1858 ông bị bắt giam. Trong thời gian tuyệt vọng đó, ông đã viết "Somo Kukki" (Thảo Mãng Quật Khởi) là cuộc quật khởi của thảo dân, với chủ trương xây dựng một "Niềm Tự Hào Nhật" (Pride Of Japan). Tháng 6/1859, ông bị giải giao về Edo và bị lên án tử hình ngày 25/10. Khi đó, ông đã viết di chúc gọi là

"Ryukon Roku" (Lưu Hồn Lục, ghi để lại hồn). Hôm sau ông bị đem ra chém, năm đó mới có 30 tuổi

Thật vậy, từ trước cuộc Minh Trị Duy Tân, vào đầu thời Giang Hộ (Edo, 1603-1868, người Nhật đã có trình độ khoa học kỹ thuật khá hơn các nước chung quanh trên một số lãnh vực. Suốt thời Giang Hộ, động lực phát triển chính là tầng lớp người chịu ảnh hưởng Nho Học giữ vai trò chỉ đạo và Võ Sĩ Đạo giữ vai trò tạo tác. Đặc biệt là từ thời này, họ đã biết từ bỏ việc phân chia gia cấp, tất nhiên không thể triệt để như thời hiện tại Chính sự từ bỏ phân chia gia cấp này làm người dân bình thường được tiếp cận nhiều tin tức hơn, kích động thần học hỏi của họ và làm nâng cao dân trí. Tuy vẫn còn hạn chế, nhưng người dân đã bắt đầu có hiểu biết và tiếng nói, thay vì chỉ biết tự bé và vâng lời giai cấp thống trị như từ trước. Người dân thường đã biết đóng những chiếc thuyền thật tốt và tuy thường theo chính sách bế môn tỏa cảng nhưng sau đó họ cũng đã học hỏi kỹ thuật mới và có những nhà máy nhỏ.

Sau Thế Chiến Thứ 2, theo hiến pháp mới, Nhật Hoàng hoàn toàn không còn quyền lực như trước trước nữa, mà chỉ có tính cách tượng trưng.

Thế nên, nếu người Việt trách triều đình nhà Nguyễn và quần thần thời bấy giờ quá u mê thì cũng không công bình lắm. Vì ở Việt Nam đã không có được yếu tố chuẩn bị tư duy quan trọng và tối cần thiết cho một cuộc canh tân. Và phải chăng, ngay cả bây giờ, đã cả trăm năm qua, đã bước vào đầu thế kỷ thứ 21 rồi mà tình hình cũng vẫn vậy!?

Nước Nhật hoang tàn sau Thế Chiến Thứ 2, để vực dậy, một thể hệ kinh doanh mới ra đời Ông Masaru Ibuka (Tình Thâm Đại, 1908-1997), người đồng sáng lập công ty điện tử Sony với Akio Morita (Thịnh Điền Chiêu Phu, 1921-1999) và được coi là trái tim triết lý (kinh doanh) của công ty, đã nói trong bài diễn văn kỷ niệm thành lập năm 1946: "Phải hết sức dùng công nghệ, kỹ thuật để góp phần vào sự phục hưng tổ quốc chúng ta!", "Không thể thiếu nhân đức trong việc đào tạo người."

BÀNH TRƯỚNG THẾ LỰC

Từ đó Nhật Bản được xếp vào hàng liệt cường, tự xưng là Ế Đại Đế Quốc Nhật Bản (Dainippon Teikoku, thời đó xưng đại đế quốc mới oai, giống như siêu cường bây giờ, chứ không mang nghĩa xâm lược xấu như sau này). Sát nhập Lưu Cầu, thống trị Đài Loan và Triều Tiên, chi phối vùng đông bắc Trung Hoa, Mãn Châu... đó là nguyên nhân xa dẫn đến Thế Chiến Thứ 2 (Dainiji Sekai Taisen).

Chủ trương tăng dân số, coi đó là sức mạnh quốc gia, giúp đỡ gia đình đông con. Tổ chức quân đội theo Âu-Mỹ và thành lập hạm đội hùng ma.nh. Xé các hiệp ước bất bình đẳng đã ký với Âu-Mỹ trước đó. Buộc Nga nhường hải cảng Lữ Thuận thuộc Liêu Đông và đường xe lửa Mãn Châu, thừa nhận quyền bảo hộ của Nhật Bản đối với Triều Tiên...

TƯỚNG NIỆM

Ông rất thích Hòa Ca (Waka) là loại thơ Nhật thường có 31 âm... Sinh thời ông đã ngâm khoảng 10.000 bài Theo di chúc, khi mất ông được mai táng tại Fushimi Momoyama (Phục Kiến Đào Sơn) thuộc Kyoto.

Để tưởng nhớ công ơn của Minh Trị Thiên Hoàng, người Nhật đã xây đền Minh Trị (Meiji Jingu) ngày 1/10/1920 tức Đại Chính (Taisho) năm thứ 9, rộng tới 252 mẫu Anh (1 mẫu Anh = 1 acre = 4.050 mét vuông) tại quận Shibuya (Sáp Cốc), ngay trung tâm Đông Kinh, cạnh ga Harajuku (Nguyên Túc) và Yoyogi (Đại Đại Mộc).

Cổng chính phía ga Harajuku, làm theo kiểu Thần Đạo, gồm hai cột đứng (là nguyên một thân cây tròn, đường kính khoảng 1,5 mét) cao 12 mét và hai thanh ngang, thanh trên dài 17 mét. Nửa đường vào trong đền lại gặp một cổng tương tự rồi mới đến bản điện tức đền thờ chính và các dãy nhà phụ thuộc ở chung quanh. Điện thờ làm theo kiểu Thần Đạo, có hai trống lớn để hai bên, một vẽ dấu hiệu lưỡng nghi và một vẽ dấu hiệu tam tài

Queo trái, đi sâu vòng ra phía sau điện chính khoảng năm, sáu phút có ẽBảo Vật Điện.ne. (Homotsuden) còn gọi là Kinenkan (Kỷ Niệm Quán) thành lập từ tháng 10/1921, nay chỉ mở ngày Thứ Bảy và Chủ Nhật. Nơi đây triển lãm di tích của Minh Trị Thiên Hoàng và Hoàng Hậu như quần áo, kiếm, sách vở, xe lục mã ông đã dùng trong lễ công bố hiến pháp năm 1889, cùng với hình vẽ và chụp 125 đời Thiên Hoàng.

Mỗi năm, vào dịp Tết Tây, có khoảng 3,5 triệu người Nhật Bản đến viếng đền này. Nhiều người ngoại quốc có dịp cũng ghé thăm, một số người cũng bắt chước người Nhật viết lời cầu nguyện bằng đủ thứ tiếng trên các tấm gỗ hình ngũ giác gọi là ẽEmaẽ (Hội Mã) do đền bán ra, rồi để lại đền nhờ thần phù hộ.. Nơi đây cũng là chỗ bán lá sâm vận mạng, làm lễ cầu an, cầu thọ, tổ chức lễ lên chức cao nhất là “Yokozuna” (Hoành Cương) của võ sĩ “Sumo” (Tương Bộc), cũng như quan hôn tang tế theo Thần Đạo (Ễ_ẾÝ = Shinto)... Đầu thập niên 1970, có cặp sinh viên Việt Nam là anh Trần Triệu Tuấn - chị Nguyễn Thị Lâm đã xin làm lễ cưới ở đây

Thời đại Minh Trị (Meiji, 1868-1912) được coi là thời Cận Đại và từ 1912 tới nay được coi là thời Hiện Đại gồm: Đại Chính (Taisho 1912-1926, ông này sau bị bệnh tâm thần mất sớm nên không để lại công trạng gì), Chiêu Hòa (Showa, 1926-1989, một trong những triều đại dài nhất và trực tiếp quan hệ đến Thế Chiến Thứ 2), rồi tới Bình Thành (Heisei, 1989-).

Cũng xin nói qua về “Chiêu Hòa Duy Tân Đọan Hành” (Showa Ishin No Danko), tức ẽKiên Quết Thực Hiện Chiêu Hòa Duy Tânẽ. Đúng ra đây là cuộc nổi dậy của một số sĩ quan trẻ quá khích, họ đã huy động khoảng 1.400 binh sĩ đứng lên làm cuộc đảo chính ngày 26/2/1936, giết hại Bộ Trưởng Tài Chính, Bộ Trưởng Nội Vụ và Tổng Đốc Giáo Dục... Họ nêu cao việc phò Thiên Hoàng Chiêu Hòa nhưng không được Thiên Hoàng chấp nhận vì hành vi giết hại... Ba ngày sau nhóm quân nhân này bị trấn áp, nhiều người bị đưa ra tòa án quân sự, trong số đó có 19 người bị xử tử hình.

Trong lần tham dự một buổi họp tham vấn ý kiến tại Tòa Đô Sảnh Đông Kinh ngày 30/10/1996, tôi có nêu lên vấn đề nên dời Bảo Vật Điện lùi ra phía cổng ga Harajuku cho mọi người dễ viếng thăm. Vì hàng ngày, có cả trăm người đến viếng đền, nhưng chỉ có vài người biết mà đến viếng Bảo Vật Điện. Có dịp gặp vài người Nhật, chúng tôi cũng nêu lên vấn đề này, nhưng họ cho rằng tuy người Nhật tôn sùng Minh Trị Thiên Hoàng nhưng chính phủ không muốn quảng cáo rầm rộ, sợ dư luận cho là có chủ trương quân phiệt chẳng?

Ngay cả mộ Minh Trị Thiên Hoàng ở đâu cũng ít người Nhật quan tâm và biết tới. Kỷ Niệm Quán xây cất sau Thế Chiến Thứ 2, thời bị Hoa Kỳ thống trị nên người Nhật không muốn đề cao tinh thần dân tộc sợ đụng chạm. Tuy thời Minh Trị đã gần trăm năm qua, nhưng nếu có hành động nào đề cao, dễ bị các nước chung quanh hiểu lầm, chỉ trích chẳng?